

SAVREMENA STRATEGIJA

Autori* — predavači na britanskom univerzitetu u Velsu, hteli su ovom knjigom da pruže neku vrstu udžbenika teoretskih i političkih aspekata savremene strategije. Knjiga obuhvata tri poglavlja: prirodu i razvoj strategije; osnovne koncepcije savremene strategije; vojnu politiku velikih sila posle 1945. godine.

U prvom delu, objašnjavajući razna shvatanja pojma strategija, autori iznose mišljenje da je »strategija način upotrebe vojne sile u cilju postizanja političkih ciljeva, pri čemu ne mora obavezno da dođe i do rata«, a da je »uloga strategije da pripreme vojne snage u skladu sa nacionalnim interesima«. Autori smatraju da su stratezi savetodavni i izvršni organi vlada, a da političari donose konačne odluke na osnovi saveta stručnjaka. Danas u svetu postoji veliki broj ustanova i pojedinaca koji se bave

pitanjima strategije, te postoje i izvesna oprečna gledišta. Na razvoj savremene strategijske misli umnogome utiču: različita politička gledišta, zanemarivanje moralnih aspekata strategije i politike i prihvatanje stanovišta moralne neutralnosti, shvatanje da su mir i bezbednost najpoželjniji ciljevi, špekulisanje hladnim ratom i pridavanje značaja racionalnosti.

Strategijska misao se razvijala kroz vekove, počev od kineskog pisca Cun Cu Vua, Makijavelija, Napoleona, Žominiya, Klauzevica, Mehena, Šlifena, Lidl Harta i dr., da bi se u poslednjih 20 godina od teorije »blic-kriga« u drugom svetskom ratu razvila u nuklearnu strategiju, koja je varirala od ideje uzajamnog zastrašivanja do ideje popuštanja. Izlažući razvoj strategijske misli, autori se dotiču osnovnih misli iz najznačajnijih dela o strategiji, naglašavajući da se naporedo sa problemima opšte strategije razvijala i misao o ustaničkim i protivustaničkim dejstvima.

* Prikaz knjige *Contemporary Strategy* grupe predavača na britanskom univerzitetu u Velsu, u izdanju Croom Helm Ltd. iz Londona.

Prelazeći na ulogu vojnih snaga, autori ističu da su one »zakonski konstituisan instrument sile koji vlade koriste u međusobnim odnosima zemalja« i zaključuju da su vojne snage neophodne radi održavanja ravnoteže u svetu.

U celini, ovo poglavlje je veoma pažljiva analiza savremenih stratejskih uslova i misli, pri čemu je obrađena uloga oružanih snaga kao sredstva strategije.

U drugom poglavlju autori, najpre analiziraju doktrinu zastrašivanja, ističući da se ona, od svog postanka 1945. do danas, razvila u zaštitnika mira i bezbednosti u svetu. Zasnovana je na postavkama da jedna strana pretnjom upotrebe sile odvraća drugu od preduzimanja akcija koje bi bile nepovoljne po prvu. Ova doktrina je zasnovana na odmazdi i kazni. Za uspešno sprovođenje doktrine zastrašivanja, autori smatraju neophodnim dobru organizaciju sredstava veze, odgovarajuće vojne mogućnosti i njihovu pouzdanost. Ona se, u suštini, zasniva na nuklearnom zastrašivanju, koje može biti pasivno i aktivno. Na žalost, prema mišljenju autora, nema izgleda da bi u odnosima super-sila ovu doktrinu mogla zameniti neka druga.

Prelazeći na probleme razoružanja i kontrole naoružanja, autori naglašavaju da je svrha prvog zabrana, a drugog ograniče-
nje naoružanja. Teorija razoru-

žanja ima za cilj potpuno uklanjanje rata, te stoga nailazi na oštre kritike. Osnovni problemi njenog sprovođenja su pitanja inspekcije i provere naoružanja i primena prinude protiv prekršioca. Cilj kontrole naoružanja je, pak, smanjenje opasnosti od rata. Smanjenje ove opasnosti je sporno, ali su, prema mišljenju autora, ipak postignuti izvesni rezultati, posebno u odnosima SAD i SSSR. Ipak, smatraju autori, iako su izgledi za postizanje uspeha minimalni, diskusije ne smeju biti zapostavljene.

Pošto se strategija zastrašivanja zasniva na masovnoj odmazdi, a time i uzajamnom uništenju, to je, u cilju postizanja ograničenih ciljeva, stvorena doktrina ograničenih ratova. Njen glavni zastupnik na Zapadu bio je sekretar odbrane SAD Maknamara. Ograničeni rat definiše se različito; počev od vezivanja za geografsku ograničenost, preko postizanja ograničenih ciljeva ili vođenja rata ograničenim sredstvima, do dejstva po ograničenom broju ciljeva. Jedan od osnovnih problema ovog rata je mogućnost njegove eskalacije u opšti — svetski rat.

Revolucionarni ratovi zahvataju posebno poglavlje strategije. O njima se pisalo još od kineske dinastije Han (3600 godina pre nove ere). Iznoseći pojedina gledišta, autori posebno analiziraju (kroz primere iz istorije) njegove političke, vojne, socijalno-eko-

nomske, kulturne, ideološke, psihološke i međunarodne aspekte.

Revolucionarni i gerilski ratovi uslovlili su razvoj misli o protivustaničkim dejstvima, posebno posle vijetnamskog rata.

I krize u svetu su jedan od vidova međusobne borbe za dominaciju. Njihov značaj je ogroman, posebno u nuklearno doba, a mogu biti veštački ili spontano izazvane i služe najčešće za nagađanja velikih sila. Postavlja se pitanje koja je granica u njima krajnja da bi se izbegao rat.

Obrađuje se i pitanje saveza kao osnovne koncepcije međunarodne politike. Savezi, posebno vojni, odigrali su značajnu ulogu u istoriji. Motivi stvaranja saveza su različiti, a njihov osnovni cilj je, po mišljenju autora, stvaranje bezbednosti članovima saveza. Kohezija saveza je veoma važna, a zavisi od veličine, efikasnosti, strukture donošenja odluka, raspodele dobiti i doprinosa, te uticaja drugih članica na unutrašnju čvrstinu. Poslednjih godina pojedini, posebno francuski i kineski teoretičari, smatraju vojne saveze zastarelim. Iako oni i danas igraju značajnu ulogu u međunarodnim odnosima, ne može se negirati uticaj koji neutralizam i nesvrstanost vrše na njih.

U trećem poglavlju autori polaze od analize vojne politike SAD od 1945. god., naglašavajući da su SAD tek od drugog svet-skog rata uvidele da ne mogu ostati indiferentne prema ravno-

teži snaga Istok-Zapad u Zapadnoj Evropi. Od tada one poklanjaju posebnu pažnju razvoju oružanih snaga kao osnovnom elementu podrške spoljnoj politici i, zavisno od situacije, daju veći naglasak razvoju jednog ili drugog elementa oružanih snaga. SAD su povremeno prihvatale i politiku otvorene vojne intervencije — Koreja, Vijetnam. Sem toga, karakteristična za posleratnu politiku SAD je i neprekidna borba zakonodavnih i izvršnih organa unutar SAD, posebno u odnosu na upotrebu oružanih snaga. U sadašnjoj politici SAD posle »ere konfrontacije« nastupa »era pregovaranja«, što je uticalo na prihvatanje doktrine popuštanja.

Iznoseći vojnu politiku SSSR, autori ističu značaj klasičnih geopolitičkih činilaca, koji SSSR čine podložnim spoljnim pritiscima i invazijama, i čiji je uticaj na sovjetsku spoljnu politiku značajan. Posleratna vojna politika SSSR, pri čijoj analizi zapadni analitičari nailaze na velike teškoće, sračunata je na pariranje vojne politike SAD, a trpela je izvesne promene u erama Staljina, Hruščova i Brežnjeva. Vojne snage u SSSR igraju veoma važnu ulogu i u unutrašnjoj politici, posebno zbog velikih budžetskih izdataka. Razvoj zadnjih godina karakteriše porast uticaja vojnih krugova na donošenje odluka. U odnosima sa Kinom, ma da se ovi često zaoštravaju, au-

tori smatraju da nema izgleda za izbijanje otvorenog sukoba, dok u odnosima sa članicama Varšavskog ugovora ističu potpunu dominaciju SSSR. U zaključku o vojnoj politici SSSR autori izražavaju sumnju u iskrenost prihvatanja doktrine popuštanja od strane SSSR, jer on neprekidno izgrađuje strategijske snage i snage opšte namene.

U odnosu na Kinu, autori, takođe, ističu teškoće u dobijanju jasne predstave o kineskoj vojnoj politici, te Mao Ce Tungove postavke da su »revolucionarni ratovi neizbežni u klasnom društvu«, na osnovu kojih Kina, kad god to može, koristi oružane snage u međunarodnim odnosima. Dokaz su sukobi na granici prema Indiji, podrška Koreji i Vijetnamu i ratovima za nacionalno oslobođenje uopšte. Kina koristi oružane snage, kako za održavanje unutrašnjeg reda tako i za ekonomsku pomoć i podršku političkom sistemu. Razvoj kineskih oružanih snaga od revolucionarno-dobrovoljačkih gerilskih snaga do profesionalnih snaga odrazio se na slabljenje unutrašnje političke kohezije oružanih snaga. Kina je uvek zastupala gledište izolacije, i od njega ne odustaje čak ni u uslovima nuklearnog zastrašivanja i svojih veoma ograničenih nuklearnih mogućnosti. Postavlja se samo pitanje kako će Kina u budućnosti koristiti svoje potencijalno ogromne snage.

Neprekidne promene u britanskoj spoljnoj politici, čiji je uzrok rasipanje Imperije, uticale su i na promene u vojnoj politici koja je, postepeno, od potreba odbrane Komonvelta prešla na potrebe odbrane Evrope, kao osnovnog uslova za opstanak Velike Britanije, te na usko povezivanje sa SAD. Mada se postepeno povlačila sa Srednjeg i Dalekog istoka, Velika Britanija je svoje oružane snage, ipak, angažovala u nekoliko sukoba, od kojih je zadnji u Sueckoj krizi 1956. Oružane snage, potresane neprekidnim smanjivanjem vojnih budžeta zbog usklađivanja ekonomskih izdataka sa ciljevima spoljne politike, izbalansirane su u skladu sa potrebama nuklearnog i konvencionalnog rata i mogućnostima vođenja kako opšteg tako i ograničenog rata. One su, sem toga, trpele i povremene organizacijske promene i, najzad, u operativnom i materijalnom pogledu ujedinjene pod Ministarstvom odbrane. O opštem stanju i budućem razvoju britanske vojne politike autori zaključuju da će ona sve više biti povezana sa interesima Evrope i predstavljati most između SAD i Zapadne Evrope.

Francuska je vojnu politiku, posebno u vreme Pete republike, smatrala najvažnijim instrumentom za postizanje ciljeva spoljne politike. Nuklearne, tzv. »snage ubeđivanja« trebalo je da Francuskoj obezbede paritet sa osta-

lim velikim silama. Neprihvatanje ovakvih pogleda od strane SAD dovelo je do istupanja Francuske iz NATO, te stvaranja ideje o »Evropskoj antanti od Atlantika do Urala«, koja bi trebalo da reši pitanje mira u Evropi. Slično Velikoj Britaniji, i Francuska je pristupila integraciji svojih oružanih snaga, uravnotežila nuklearne i konvencionalne snage i uvela nacionalnu kontrolu nad njima. Sve promene u francuskoj vojnoj politici bile su, u suštini, posledica razvoja vojne misli, u čemu su se naročito isticali generali Ga-loa, De Gol i Furke. Dalji razvoj

vojne politike Francuske, zaključuju autori, može biti samo u smislu razvoja Francuske u evropsku super-silu, nezavisnu od SAD i SSSR.

U ovom, trećem poglavlju, autori su izbegli da u razmatranju vojne politike velikih sila analiziraju tradicionalnu preokupaciju Amerikanaca vlastitom zemljom, ogroman uticaj vijetnamskog rata na vojnu misao, te uticaj razvoja oružja i najnovije tehnologije, kao i uticaj ideoloških shvaćanja marksizma-lenjinizma na razvoj sovjetske vojne politike.

R. Š.